

Vandfugle i Utterslev Mose

NOVANA 2006

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING OG RESUMÉ	2
METODE	3
RESULTATER	4
<i>RASTENDE FUGLE</i>	4
<i>YNGLEFUGLE</i>	4
HÆTTEMÅGE (<i>LARUS RIDIBUNDUS</i>)	6
TROLDAND (<i>AYTHYA FULIGULA</i>).....	6
GRÅGÅS (<i>ANSER ANSER</i>)	6
BLISHØNE (<i>FULICA ATRA</i>)	7
KNOPSVANE (<i>CYGNUS OLOR</i>)	7
TOPPET LAPPEDYKKER (<i>PODICEPS CRISTATUS</i>).....	7
TAFFELAND (<i>AYTHYA FERINA</i>).....	8
GRØNBENET RØRHØNE (<i>GALLINULA CHLOROPUS</i>).....	8
SØLVMÅGE (<i>LARUS ARGENTATUS</i>)	8
FISKEHEJRE (<i>ARDEA CINEREA</i>)	8
STOR SKALLESLUGER (<i>MERGUS MERGANSER</i>)	9
SAMLET VURDERING AF VANDFUGLEBESTANDEN	9
REFERENCER	9

Indledning og Resumé

I forbindelse med NOVANA-overvågningen af vandfugle i Utterslev Mose, er bestanden af rastende og ynglende vandfugle optalt i perioden april – oktober 2006. Der er foretaget 3 optællinger af rastende fugle og 2 optællinger af ynglefugle.

Der blev i alt observeret 12 arter af rastende vandfugle: Gråand, hættemåge, troldand, grågås, blichøne, knopsvane, toppet lappedykker, taffeland, grønbenet rørhøne, sølvmåge, fiskehejre og stor skallesluger. I foråret var hættemåger og troldænder de hyppigst forekommende rastende vandfugle, mens det i efteråret var gråænder der forekom i størst antal.

5 arter ynglede i mosen i 2006: Grågås, toppet lappedykker, gråand, blichøne og knopsvane. Antallet af ynglepar var på niveau med de foregående år, dog med den forskel at der i 2006 ikke blev observeret ynglepar af arten grønbenet rørhøne.

Metode

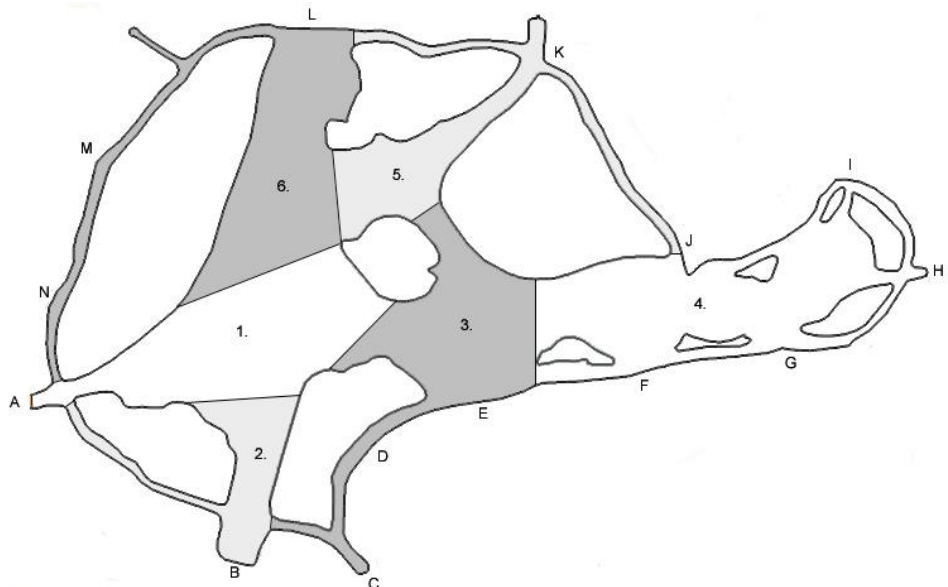
Overvågningen af vandfugle i Utterslev Mose's østlige bassin er udført efter retningslinjerne i den tekniske anvisning fra DMU (Lauridsen et al., 2005). Der er således udført tre optællinger af rastende fugle i henholdsvis april, september og oktober, samt to optællinger af ynglefugle i maj og juni.

Optællingerne er foretaget i de tidlige morgentimer, ved gode vejrforhold, dvs. vindhastigheder under 8 m/s og tørt vejr (se tabel 1).

Dato	Tidspunkt	Temperatur	Vind	Skydække (0-8)	Optællere
6. april	6.30 – 8.30	0 °C	4 m/s	4	CB & MW*
3. maj	6.45 – 9.00	9 °C	5 m/s	5	CB & MW*
13. juni	6.50 – 8.45	20 °C	6 m/s	0	CB & MW*
18. september	7.30 – 9.00	15 °C	3 m/s	8	CB & MW*
25. oktober	8.10 – 9.45	9 °C	5 m/s	3	CB & MW*

Tabel 1. Stamoplysninger for de 5 optællingsdatoer. * CB = Carsten Bjørn; MW = Morten Wiuf.

Søen blev, ligesom de foregående år, inddelt i 6 sektioner, der hver især er optalt separat. Observationerne er foretaget fra land, fra i alt 13 observationspunkter, der fremgår af figur 1.

Figur 1. Oversigt over sektioner (1-6) og observationspunkter (A-N) anvendt ved overvågningen af vandfugle i Utterslev Mose i 2006.

Resultater

Rastende fugle

Der blev observeret 12 arter af rastende vandfugle i 2006: Gråand, hættemåge, trolldand, grågås, blishøne, knopsvane, toppet lappedykker, taffeland, grønbenet rørhøne, sølvmåge, fiskehejre og stor skallesluger. De enkelte arter er gennemgået i nedenstående afsnit.

De mest almindelige rastende fugle var, i nævnte rækkefølge, gråand, hættemåge, trolldand og grågås. Om foråret var hættemåger og trolldænder de hyppigst observerede arter, mens det ved begge tællinger i efteråret var gråænder der forekom i størst antal.

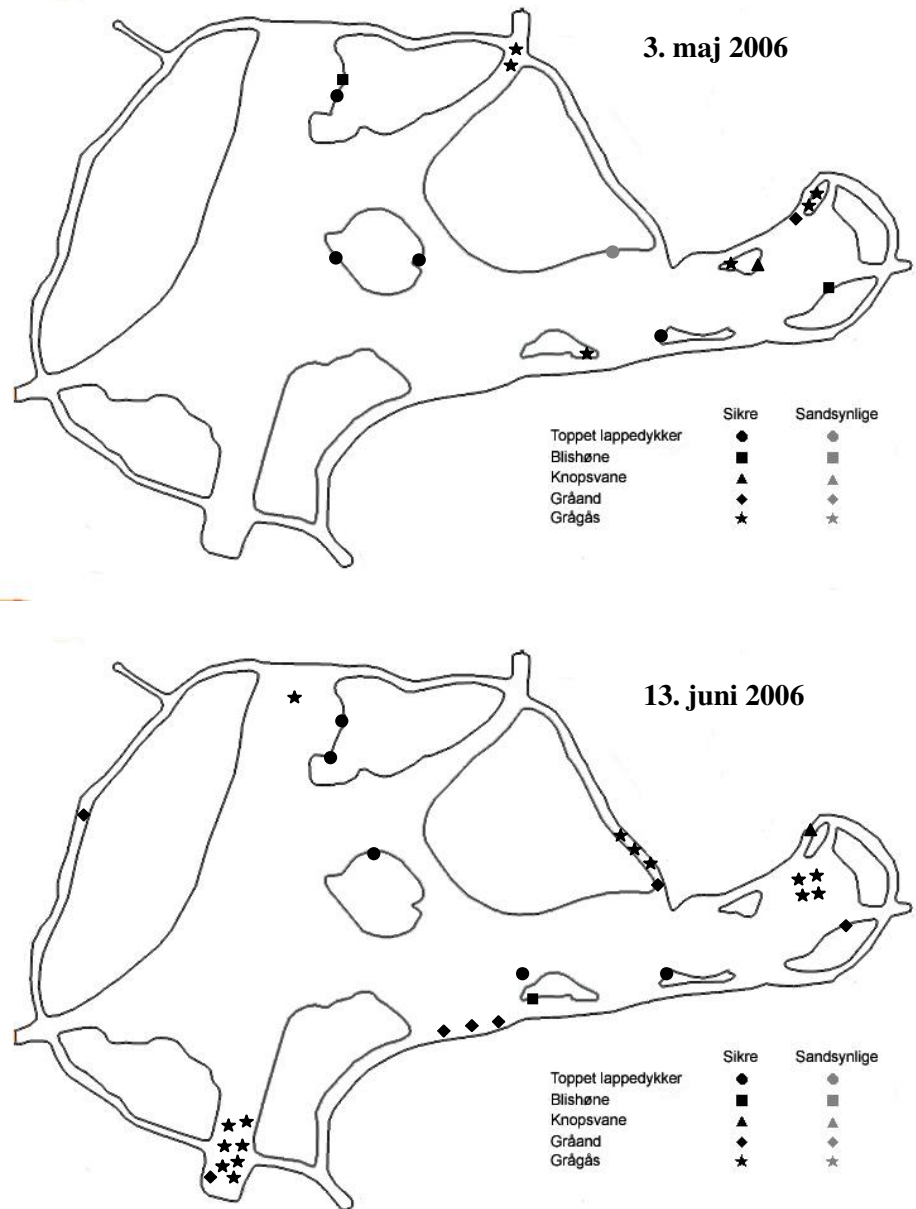
Ynglefugle

Der blev observeret 5 arter af ynglende vandfugle i Utterslev Mose i 2006: Grågås, toppet lappedykker, gråand, blishøne og knopsvane. Den mest almindelige ynglefugl i 2006 var grågåsen, efterfulgt af toppet lappedykker og gråand. Det skal dog bemærkes at denne optælling udelukkende er foretaget på vandfladen, hvilket underestimerer ynglebestanden af grågæs, idet denne art ofte opholder sig på græsarealerne omkring mosen (se eksempelvis billedet nedenfor).

Billede 1. Grågæs på land, under optællingen d. 13. juni.

Ved de to optællinger af ynglefugle blev positionen af både sikre og sandsynlig fund markeret på et kort over mosen. Disse observationer kan ses på figur 3.

Figur 3. Oversigt over sikre og sandsynlige ynglepar i Utterslev Mose 2006, ved optællingen d. 3. maj (øverst) og d. 13. juni (nederst).

I den følgende gennemgang af de enkelte arter, sammenlignes årets resultater med resultaterne fra 2005 og 2004 (Christensen, K. D., 2005).

Gråand (*Anas platyrhynchos*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	85	115	116	1	7

Bestanden af rastende gråænder var relativt stor ved alle tre optællinger, dog med størst forekomst i efteråret. Gråanden var således den hyppigst forekommende art ved dette års undersøgelser.

Ved den tidlige optælling af ynglefugle i maj, blev der observeret en enkelt rede. I juni var de 7 observerede ynglepar fordelt på 6 par med unger (henholdsvis 7, 3, 3, 2, 1 og 1 unger) og et par på rede. Antallet af ynglepar vurderes således til 7. Dette er højere end de to foregående år, hvor der er observeret henholdsvis 4 og 3 ynglepar.

Hættemåge (*Larus ridibundus*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	98	25	52	-	-

Der blev observeret en del rastende hættemåger ved alle optællingerne – oftest placeret i det åbne vand i sektion 1 og 6. Antallet var dog stærkt varierende over dagen, da store flokke slog sig ned for kortere perioder og lettede igen kort tid efter.

Troldand (*Aythya fuligula*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	97	35	8	-	-

Troldænderne forekom i stort antal ved forårets optælling af rastende fugle. En mindre del af troldænderne (anslået ca. 20-30%) var aktive med fouragering på optællingstidspunktet.

Grågås (*Anser anser*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	53	19	4	6	15

Utterslev Moses store bestand af grågæs afspejlede sig i årets optællinger. Antallet af rastende fugle på vandfladen var højt i foråret og faldende igennem efteråret.

Der blev observeret 6 ynglepar i begyndelsen af maj, heraf 4 par på reder og 2 par med henholdsvis 4 og 6 unger. Ved optællingen i juni blev der observeret 15 ynglepar, alle med mellem 1 og 15 unger. Det reelle antal af ynglepar omkring mosen var dog væsentligt højere, idet der blev observeret mange grågæs med unger på land.

Det er vanskeligt at sammenligne antallet af ynglepar med de to foregående år, idet der disse år ligeledes er foretaget en optælling af ynglepar på land. Dette blev ikke foretaget i år, men en umiddelbar vurdering er, at det samlede antal ynglepar ligger væsentligt højere end de henholdsvis 22 og 26 par der er fundet i 2005 og 2004. Et realistisk bud er formentlig omkring 30-40 ynglepar i området omkring det østlige bassin.

Blishøne (*Fulica atra*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	25	14	5	2	1

Blishønen blev registreret ved alle optællinger af rastende vandfugle, med størst forekomst i foråret. Ingen af blishønsene fouragerede på optællings-tidspunkterne.

Antallet af ynglepar vurderes til 3. Ved optællingen i maj blev der således observeret 2 reder, mens der i juni blev observeret én enkelt rede, med en anden geografisk placering end de to tidligere observationer. I forhold til de foregående år er antallet af ynglepar lavere, idet der i 2004 og 2005 blev observeret henholdsvis 7 og 5 par.

Knopsvane (*Cygnus olor*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	31	7	5	1	1

I foråret var antallet af rastende knopsvaner relativt højt. En stor del af disse fouragerede på undersøgelsestidspunktet. I efteråret var antallet mere beskedent.

Antallet af ynglepar vurderes til 1. Der blev observeret én rede i maj og et par med 2 unger i juni. Begge observationer skete i samme område i sektion 4. De to foregående år er der ligeledes observeret et enkelt ynglepar.

Toppet lappedykker (*Podiceps cristatus*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	16	5	4	4 – 5	5

Antallet af rastende toppede lappedykkere var højest i foråret. Ved alle tre optællinger var fuglene aktivt fouragerende.

I begyndelsen af maj blev der observeret 4-5 ynglepar, alle på reder. Ved optællingen i juni blev der observeret 2 par med unger (henholdsvis 1 og 2 unger), samt 3 reder, hvoraf den ene ikke var observeret tidligere. Det vurderes derfor, at der i alt var 6 ynglepar i 2006. Dette er i samme størrelsesorden som i 2004 og 2005, hvor der blev registret henholdsvis 6 og 4-5 par.

Taffeland (*Aythya ferina*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	0	19	0	-	-

Ved optællingen af rastende vandfugle i september, blev der observeret 19 taffelænder, der alle opholdt sig i bassinets vestlige del (sektion 1, 2 og 6). Ingen af taffelænderne fouragerede på optællingstidspunktet.

Grønbenet rørhøne (*Gallinula chloropus*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	2	7	2	-	-

Grønbenet rørhøne blev observeret ved alle optællinger af rastende vandfugle, med størst forekomst i september.

I modsætning til de to foregående år, blev der ikke observeret ynglepar af denne art i 2006.

Sølvmåge (*Larus argentatus*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	3	0	3	-	-

Der blev observeret et lille antal sølvmåger ved optællingerne i april og oktober. Observationerne skete samme sted som hættemågerne, dvs. i det åbne vand mellem sektion 1 og 6.

Fiskehejre (*Ardea cinerea*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	1	1	2	-	-

Ved optællingen af rastende fugle, blev der observeret mellem 1 og 2 fiskehejrer. Ved optællingen i oktober fouragerede begge individer i stimerne af småfisk, der forekom i stort antal i de lavvandede kanaler langs mosens bredder.

Stor skallesluger (*Mergus merganser*)

	Rastende fugle			Ynglepar	
	6. april	18. september	25. oktober	3. maj	13. juni
Antal	1	0	0	-	-

Der blev observeret én enkelt fouragerende stor skallesluger ved forårets optælling af rastende fugle. Den opholdt sig under hele optællingen i sektion 4.

Samlet vurdering af vandfuglebestanden

De dominerende arter af vandfugle i Utterslev Moses østlige bassin var i 2006 de samme som de foregående år. Det samlede artsantal var dog lavere end i 2005, idet sjældne arter som skeand, krikand og pibeand ikke blev observeret i år. Antalsmæssigt var antallet af rastende fugle i samme størrelsesorden som de foregående år, dog var antallet af rastende knopsvaner og troidænder i foråret noget højere end i 2005.

Bestanden af ynglefugle var ligeledes i samme størrelsesorden som i 2005, dog med den forskel at der i år ikke blev observeret ynglepar af grønbenet rørhøne.

På baggrund af fuglebestanden må Utterslev Mose i 2006 karakteriseres som en næringsrig sø, uden stor udbredelse af undervandsplanter, men med et relativt stort fødegrundlag for fiskeædende fugle.

Referencer

Christensen, K. D., 2005: Fugleovervågning i Utterslev Mose, NOVANA 2005. Rapport til Københavns Kommune, udarbejdet af Hedeselskabet. 9 s.

Lauridsen, T.L., Søndergaard, M., Jensen, J.P. & Jeppesen, E., 2005: Undersøgelser i søer - NOVANA. Danmarks Miljøundersøgelser. 234 s. – Teknisk anvisning fra DMU nr. 22.